

66-72-71/1
26.05.16

Спеціалізованій вченій раді
Д 35.052.11 у Національному
університеті «Львівська
політехніка»

ВІДГУК

офіційного опонента

ТОВБИЧА ВАЛЕРІЯ ВАСИЛЬОВИЧА

на дисертацію **БОБРУН НАДІЇ ВОЛОДИМИРІВНИ**

**«ПРИНЦИПИ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ В ЗОНАХ ВПЛИВУ
МІЖНАРОДНИХ ТРАНСПОРТНИХ КОРИДОРІВ »**

представлену на здобуття наукового ступеня

кандидата архітектури за спеціальністю

18.00.01 – теорія архітектури, реставрація пам'яток архітектури

Актуальність теми дисертації

Тема представленої роботи та її зміст в цілому відповідають вимогам і паспорту спеціальності 18.00.01 «Теорія архітектури, реставрація пам'яток архітектури». Актуальність теми дисертаційної роботи не викликає сумнівів, оскільки автомобільні транспортні коридори (АМТК) сприяють економічно-господарським змінам територій, через які проходять та загалом, якщо науково-обгрунтовано та осмислено розвиваються, то позитивно впливають на соціально-економічний стан, як окремих територій так і країни в цілому. Організація таких територій це інструмент в забезпеченні економічної та політичної безпеки будь-якої країни, що й потребує всебічного розгляду та детального дослідження. На цей час питання просторового планування районів у зонах впливу міжнародних транспортних коридорів не мають належного сучасного теоретичного обгрунтування, є необхідність додатково дослідити та розробити просторово-функціональні принципи і методико-практичні рекомендації містобудівного розвитку українських територій. Прикладом можливої регламентації зони впливу автомобільного міжнародного транспортного коридору пропонується «Берлін-Київ» у межах Львівської області. Таке планування дозволить об'єднати у цілісний планувальний об'єкт міжрайонні території та групи взаємопов'язаних поселень на основі спільності їх ресурсів і характерних особливостей з погляду привабливості на міжнародному, загальнодержавному та регіональному рівнях.

З огляду на проблему неповноти нормативної бази щодо розвитку та проектування таких територій та відсутності сучасних наукових досліджень в цьому напрямі, дослідження функціональної структури, принципів, прийомів та засобів їх реалізації є актуальним завданням сьогодення.

Саме тому тема дисертаційної роботи є безумовно актуальною і сприятиме формуванню узагальнюючого підходу до формування та розвитку територій в зонах впливу міжнародних транспортних територій

На підставі розглянутих літературних джерел та наявної архітектурної практики було простежено шляхи розвитку цієї тематики. Здійснена в ході дослідження систематизація існуючих на сьогоднішній день теорій і концепцій дозволила виявити, що зміна етапів розвитку цієї проблематики визначається зміною соціокультурних процесів.

Обґрунтовуючи актуальність дослідження, автор чітко формулює необхідність розв'язання проблеми і доходить правильного висновку – ця проблема може і має бути вирішеною з огляду на її соціально-економічну значущість і високу суспільну потребу.

Науковий апарат роботи має всі необхідні складники: об'єкт, предмет, мету дисертаційного дослідження, завдання, методи; визначені наукова новизна та практичне значення; інформацію про апробації і впровадження отриманих результатів.

Наукова новизна одержаних результатів.

Оцінюючи найважливіші здобутки дисертаційного дослідження, варто вказати на наступні результати, що мають вагому наукову новизну.

Уточнено характеристики нового в українській практиці містобудівного об'єкту – зони впливу АМТК, проаналізовано та узагальнено досвід формування міжнародних транспортних коридорів.

Запропоновано методика архітектурно-просторових досліджень територій в зонах впливу міжнародних автомобільних транспортних коридорів, яка полягає у виявленні містобудівних засобів для забезпечення взаємопов'язаності ресурсного потенціалу і потреб функціонування коридору. Класифіковано зони впливу АМТК на основі науково-теоретичних досліджень та проектно-пошукових робіт, вдосконалено методика визначення меж зони впливу АМТК.

Виявлено ресурсний потенціал зони впливу МТК №3 у межах Львівської області та її планувальну структуру, виявлено загрози та потенціал містобудівного розвитку територій в зонах впливу АМТК, виявлено чинники напрямів пріоритетного розвитку цієї території.

Сформульовано просторово-функціональні принципи та методичні рекомендації містобудівного розвитку територій в зонах впливу АМТК.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Детальне ознайомлення з текстом дисертації Бобрун Н.В. дає підстави стверджувати, що підхід дисертанта до дослідження є досить об'єктивним. Всі основні наукові положення та висновки, які автор запропонував в дисертації,

теоретичні та практичні результати, які винесено на захист, належним чином обґрунтовані. Вони базуються на загально визначених методах аналізу, методах врахування факторів, функціонального аналізу об'єкта, що досліджується; математичного розрахунку, графічного моделювання та експериментального проектування. Достовірність наукових положень та рекомендацій підтверджується практикою їх використання при проектних роботах та у навчальному процесі.

Оцінка змісту та завершеності дисертації

Дисертаційна робота Бобрун Надії Володимирівни на тему «Принципи розвитку територій в зонах впливу міжнародних транспортних коридорів» складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків, які містять акти впровадження і таблиці додаткового характеру. Загальний обсяг дисертаційної роботи 232 сторінки, з яких – 176 сторінок основного тексту та 29 ілюстрацій та 1 таблиця, 210 позицій бібліографії та 6 сторінок додатків.

У вступі обґрунтовано актуальність дослідження, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідницької роботи.

У першому розділі «Теоретичні основи формування зони впливу автомобільних міжнародних транспортних коридорів» окреслено історичний аспект, вивчено історію розвитку. Зазначено, що територією України проходили важливі торгові комунікаційні шляхи, що з'єднували Чорне та Балтійське моря, а також Азію та Європу. Формування шляху захід-схід - Via Regia (Лісабон-Київ) - у варіанті, наближеному до сучасного, відбувалося з кінця X до першої половини XV століття. Зараз Україна позиціонується як транс територіальна зона з високим транзитним потенціалом та інтегрована у міжнародну систему Пан'європейських та Євразійських АМТК, а через її територію заплановано 4 з 10 загальноєвропейських АМТК.

Аналізуючи теоретичні підходи та європейську практику встановлено, що АМТК це не тільки транспортна вісь, а й територія взаємодії інфраструктури, соціально-економічних та демографічних процесів. Уточнено характеристики нового містобудівного об'єкту – зони впливу автомобільного міжнародного транспортного коридору, як території окресленої величини із сформованою системою розселення, ресурсним потенціалом тощо, які можуть бути задіяні для комплексного містобудівного розвитку цієї зони.

Автором застосована методологія дослідження, яка опирається на системно-структурний аналіз територіального об'єкту та накладання картографованих ресурсів, як сумарного потенціалу території. Методологія дослідження опирається на системно-структурний аналіз територіального об'єкту та накладання картографованих ресурсів, як сумарного потенціалу території. Аналітична частина роботи виконується методом SWOT-аналізу

Дослідження базується на моделюванні урбаністичного процесу. До числа таких моделей в архітектурно-містобудівних дослідженнях можна віднести моделі розміщення, районування, тощо. Розміщення необхідних об'єктів та рекомендації щодо заходів по оптимізації та адаптації територій в зоні впливу АМТК подаються з врахуванням сумарних чинників, що впливають на формування форми зони впливу АМТК.

У другому розділі «Досвід містобудівного розвитку територій у зонах впливу автомобільних міжнародних транспортних коридорів» проаналізовано зарубіжний досвід містобудівного розвитку, функціональний розвиток територій у зонах впливу АМТК, розроблено планувальні моделі взаємодії інженерної інфраструктури АМТК і території в зоні його впливу, виявлено екологічні вимоги проектування АМТК.

Запропонована автором просторове планування у зонах впливу АМТК показує, що прокладання коридорів в Європі є не лише питанням інженерії, а і питанням загосподарювання територій. Одночасно з документацією із транспортних мереж розробляються концепції просторового планування прилеглих територій. В роботі розглянуто розвиток метрополітальних територій. Виявлено вплив автомобільних міжнародних транспортних коридорів на формування території зони впливу, який розглянуто на досвіді Польщі, зокрема автомагістралі А4 (складової АМТК №3). Розроблено планувальні моделі взаємодії інженерної інфраструктури АМТК і територій в зоні його впливу. Виявлено, що кількість інфраструктурних об'єктів АМТК, їх тип та щільність розміщення залежать від рівня урбанізації території.

Показано міждисциплінарну специфіку предмета дослідження, що актуалізує вирішення низки задач багатофункціонального характеру для досягнення максимально точного прогнозу АМТК.

У третьому розділі «Оцінка та потенціал містобудівного розвитку територій у зоні впливу АМТК №3 (у межах Львівської області)» визначено межі зони впливу АМТК №3, виявлено ресурсний потенціал території зони впливу та загрози і конфлікти, що несе прокладення АМТК №3, визначено вплив автомобільних міжнародних транспортних коридорів на трансформацію планувальної структури міста Львова.

Проведено дослідження і визначено варіантність меж формування зони впливу АМТК. Виявлено, що зона впливу АМТК не є директивною, а формується під впливом дії транспортного коридору (його санітарно-технологічні вимоги), опирається на існуючий адміністративно-територіальний устрій та розвивається в залежності від потенціалу території та умов і вимог просторового планування.

Досліджено ресурсний потенціал території зони впливу АМТК №3. Виявлялись такі характеристики територій, як: соціально-економічні;

природно-рекреаційні; історико-культурні. Виявлено містобудівні загрози та конфлікти на відрізку АМТК №3 у межах Львівської області, пов'язані з проходженням коридору це: коридор може деформувати освоєння соціально-економічних ресурсів; коридор створює загрозу некерованого формування приватострадних територій; проходження коридору загрожує порушенням територій з історико-культурними ресурсами; інженерно-транспортна інфраструктура загрожує порушенню природно-рекреаційного балансу території; коридор створює загрозу порушення інтегральності адміністративно-територіальних одиниць. Досліджено та спрогнозовано вплив міжнародних транспортних коридорів на трансформацію планувальної структури значнішого міста - Львова.

У четвертому розділі «Просторово-функціональні принципи і методичні рекомендації містобудівного розвитку територій в зонах впливу автомобільних міжнародних транспортних коридорів» визначено архітектурно-просторові принципи та сформульовано методичні рекомендації містобудівного розвитку зони впливу автомобільних міжнародних транспортних коридорів.

На основі дослідження територій на предмет морфології та системності, виявлено, що планувальна структура території зони впливу АМТК №3 формується з вузлових та лінійних елементів.

Загалом слід зазначити, що одним з найважливіших теоретичних результатів дисертанта є визначені просторово-функціональні принципи містобудівного розвитку територій зони впливу автомобільних міжнародних транспортних коридорів, які опираються на засади урівноваженого функціонально-просторового розвитку територій та поділяються на: принцип домінуючого розвитку вузлів; принцип забезпечення екологічного континуїтету; принцип збереження історико-культурної ідентичності територій. Рекомендується поетапний функціонально-просторовий розвиток територій в зоні впливу АМТК, який відбуватиметься поетапно і змінюватиметься в часі. Також дуже важливим результатом даної роботи є розроблення методичних рекомендацій містобудівного розвитку територій в зонах впливу автомобільних міжнародних транспортних коридорів, які виконано стосовно адміністративних районів та стосується вирішення виявлених у дослідженні конфліктів.

Загальні висновки відповідають поставленим завданням та відображають основні результати дисертаційного дослідження.

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання

На наш погляд, результати дисертаційного дослідження характеризуються теоретичною та практичною значущістю. Вони можуть бути

використані у навчальному процесі під час курсового та дипломного проектування.

Наукове і практичне значення отриманих результатів полягають у тому, що результати дослідження можуть бути використані для подальших досліджень науково-дослідними установами, при оновленні Генеральної схеми планування території України та виконанні практичних розробок проектними організаціями, що займаються просторовим плануванням та проектуванням генеральних планів територіальних громад в зонах впливу АМТК в межах України. Результати дослідження можна застосувати в проектній практиці й навчальному проектуванні при розгляді питань містобудівного розвитку територій зон впливу міжнародних транспортних коридорів.

Наукова новизна та практичне значення результатів роботи свідчать про її теоретичну і практичну цінність для узагальнення та удосконалення теоретичних підходів та досвіду формування та розвитку АМТК, сформулювати ряд визначень, що стосуються даної тематики, які досі були відсутні в українській фаховій літературі, серед них поняття зони впливу АМТК.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях

Основний зміст роботи опубліковано у 10-х публікаціях, 5 з яких наукові статті видані у фахових збірниках наукових праць, затверджених ДАК України, і у іноземному виданні та 4 тези доповідей міжнародних конференцій. Наукові результати дисертаційної роботи апробовано у доповідях на науково-практичних конференціях.

Кількість доповідей на наукових конференціях свідчить про достатньо повну апробацію роботи. Список публікацій за темою дослідження вказує на повне викладення положень роботи у встановлених ДАКом наукових виданнях

Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації

Ознайомлення з текстом автореферату дисертації дає підстави стверджувати, що за структурою та змістом він, в основному, відповідає вимогам, що ставляться МОН України. У тексті автореферату відображено основні положення, зміст, результати і висновки здійсненого Бобрун Н.В. дисертаційного дослідження. Автореферат відповідає змісту дисертації і розкриває її основні положення. Наголосимо, що зміст автореферату та основні положення дисертації є ідентичними.

Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації

Ознайомлення з текстом автореферату дисертації дає підстави стверджувати, що за структурою та змістом він в основному відповідає вимогам, що ставляться МОН України. У тексті автореферату відображено основні положення, зміст, результати і висновки здійсненого Бобрун Н.В.

дисертаційного дослідження. Автореферат відповідає змісту дисертації і розкриває її основні положення. Наголосимо, що зміст автореферату та основні положення дисертації є ідентичними.

Дискусійні положення та зауваження

Загалом, позитивно оцінюючи здобутки дисертанта, вважаємо за необхідне зазначити наступні дискусійні положення та зауваження до поданої дисертаційної роботи:

- На початку ознайомлення з дисертаційною роботою деякі застереження викликала тема (назва) дисертаційної роботи і навіть УДК, де в перших рядках фігурує 711. А чи не є це робота з містобудування, а не з теорії архітектури? Тим не менш, опонент знімає цю засторогу з ряду причин. По-перше, зараз зменшується вага позиціонування до спеціальності. З нових документів це все одна спеціальність 191 "Архітектура та містобудування" і тільки потім відповідає спеціалізації. І, по-друге, у нас немає окремої спеціалізації теорії містобудування і відповідно можемо, і це в певній мірі дійсно є в дослідженнях автора, віднести дане роботу до спеціалізації "Теорія архітектури, реставрація пам'яток архітектури".
- Більш логічним і правильним (у відповідності до вимог ДАК до дисертаційних робіт) матеріал підрозділу 1.4 мав би стати основою 2-го розділу. Тим більше, що в роботі присутній авторський матеріал з моделювання, який міг би стати логічним продовженням розділу про методи дослідження.
- На думку опонента, надмірно багато конкретики в 3 розділі. Навіть по назвам розділ виглядає не як наукова робота, а як звіт про науково-технічну роботу з містобудівного обґрунтування АМТК –N3.
- Структура викладання матеріалу дещо заплутана. Описові матеріали, які відносяться до першого розділу з'являються в четвертому. Є певні перехресні повтори замість посилання на матеріал, викладений в попередніх розділах.
- Матеріал підрозділу 4.2.2 та частини висновків до розділу з конкретними рекомендаціями слід було б розмістити в додатках і не перевантажувати текст дисертації конкретикою рекомендацій містобудівного розвитку окремих регіонів.
- Деякі категоричні висновки, наприклад: Виявлено, що АМТК N3 стане стимулом містобудівного розвитку Львова, ... Слід остерігатися категоричності висновків без відповідних технічно-економічних розрахунків. Скоріш можна спрогнозувати – це той термін, який відповідає рівню проведених досліджень.

Загальні висновки й оцінка дисертації

Незважаючи на зауваження, які не знижують загальної цінності роботи, дисертація повністю відповідає науковій спеціальності 18.00.01 – "Теорія архітектури, реставрація пам'яток архітектури".

Дисертація Бобрун Н.В. є завершеною науковою працею, яка пов'язана з вирішенням актуальної науково-прикладної задачі – визначити просторово-функціональні принципи і сформулювати методичні рекомендації містобудівного розвитку територій в зонах впливу автомобільних міжнародних транспортних коридорів. Її автор Бобрун Н.В. представляє собою сформованого наукового працівника, яка здатна грамотно і на сучасному рівні вирішувати науково-прикладні задачі.

Автореферат відповідає змісту дисертації і розкриває її основні положення.

Враховуючи висловлене, вважаю, що дисертаційна робота на тему: «Принципи розвитку територій в зонах впливу міжнародних транспортних коридорів» відповідає вимогам п.11,14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань ДАК Міністерства освіти і науки України, які висуваються до кандидатських дисертацій, а її автор Бобрун Надія Володимирівна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата архітектури за спеціальністю 18.00.01 – теорія архітектури, реставрація пам'яток архітектури.

Офіційний опонент:

Доктор архітектури, професор
завідувач кафедри інформаційних
технологій в архітектурі
Київського національного
університету будівництва і
архітектури

В.В. Товбич

Підпис професора Товбича В.В.
ЗАСВІДЧУЮ
Вчений секретар Вченої Ради
Київського національного
університету будівництва і
архітектури

О.С. Петренко